

УДК 338.43339.142

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ТОВАРОРУХУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Н. Струк, к. е. н.

Львівський інститут менеджменту

Струк Н. Особливості формування організаційної системи товароруху сільськогосподарської продукції

Розглядається формування організаційної системи товароруху сільськогосподарської продукції як питання актуальності рішень логістичного менеджменту на підприємствах АПК.

Ключові слова: збут, товарорух, АПК, сільськогосподарська продукція, матеріальні потоки.

Struk N. Creation of organization system of commodity circulation of agriculture production

Creation of organization system of commodity circulation of agriculture production as a problem of urgent assertion of effective decisions of logistic management at the agriculture industry enterprising is considered.

Key words: sale, commodity circulation, agro industrial complex (AIC), agricultural production, material stream.

Струк Н. Особенности формирования организационной системы товарооборота сельскохозяйственной продукции

Рассматривается формирование организационной системы товарооборота сельскохозяйственной продукции как вопрос актуальности принятия эффективных решений логистического менеджмента на предприятиях АПК.

Ключевые слова: сбыт, товарооборот, АПК, сельскохозяйственная продукция, материальные потоки.

Постановка проблеми. Вирішення завдання мінімізації витрат, пов'язаних з доведенням продукції сільського господарства до споживача, значною мірою визначається тим, як сформована організаційна система товароруху, і насамперед – яку форму товароруху обирає аграрне підприємство як ключовий учасник логістичної системи, що виконує функції формування або трансформації матеріального потоку. Таким чином, проблема полягає у знаходженні та обґрунтуванні оптимальних шляхів формування раціональної організаційної

системи товароруху сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поглиблення поділу праці, спеціалізація і концентрація сільськогосподарського виробництва у поєднанні з розвитком товарного виробництва і розширенням товарно-грошових відносин зумовлюють необхідність узгодженого розвитку й ефективної взаємодії функціонально взаємопов'язаних галузей, які зайняті виробництвом, переробкою, транспортуванням, зберіганням, оптовою і роздрібною реалізацією агропродовольчих

ресурсів для особистого і виробничого споживання, за допомогою агропромислової інтеграції та міжгосподарської кооперації. У нових економічних і суспільно-політичних умовах ідеї агропромислової кооперації розвивалися у роботах таких українських вчених, як В.Г. Андрійчук, В.В. Апопій, О.В. Березін, П.І. Гайдуцький, Ю.Е. Губені, І.І. Лукінов, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, Г.В. Черевко та ін. [1-5].

Проте можливості вирішення проблеми мінімізації витрат, пов'язаних з доведенням продукції сільського господарства до споживача, завдяки оптимізації шляхів формування раціональної організаційної системи товароруку сільськогосподарської продукції навіть у рамках різних форм і рівнів кооперації досліджені недостатньо, що формує відносно широке поле для подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Завданням статті є представлення результатів дослідження проблеми формування раціональних схем організаційної системи товароруку сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Вирішення завдання мінімізації витрат, пов'язаних з доведенням продукції сільського господарства, значною мірою визначається тим, як сформована організаційна система товароруку (як стадії логістичного ланцюга), і насамперед яку форму товароруку обирає аграрне підприємство як ключовий учасник логістичної системи, що виконує функції формування або трансформації

матеріального потоку. Як показали результати проведеного аналізу, реалізація виробленої (і переробленої) сільгосппродукції здійснюється на основі застосування транзитної та/або складської форми товароруку, вибір яких залежить від особливостей реалізовуваної продукції та виду господарських зв'язків між задіяними суб'єктами господарювання.

Транзитна форма товароруку в системі АПК передбачає прямий збут виробленої сільськогосподарської продукції безпосередньо кінцевим споживачам, а також її продаж у різноманітних торговельних об'єктах – пунктах роздрібного продажу (магазини, яртки, роздрібні продовольчі та змішані ринки, фірмові магазини аграрних підприємств тощо). Вона взагалі виключає складську мережу із системи товароруку сільськогосподарської продукції та скорочує її шляхи до споживача (рис. 1).

Застосування транзитної форми товароруку найбільш притаманне процесам постачання продукції сільського господарства роздрібним торговельним підприємствам (та іншим роздрібним торговцям) у сезон ви-робництва; доцільною ця форма товароруку вважається також за організації процесів розподілу продукції тваринництва. Вона скорочує тривалість процесу доведення сільгосппродукції до пунктів її кінцевого продажу споживачам, сприяє зменшенню витрат обігу, а також знижує втрати продукції під час її просування від виробника до споживача.

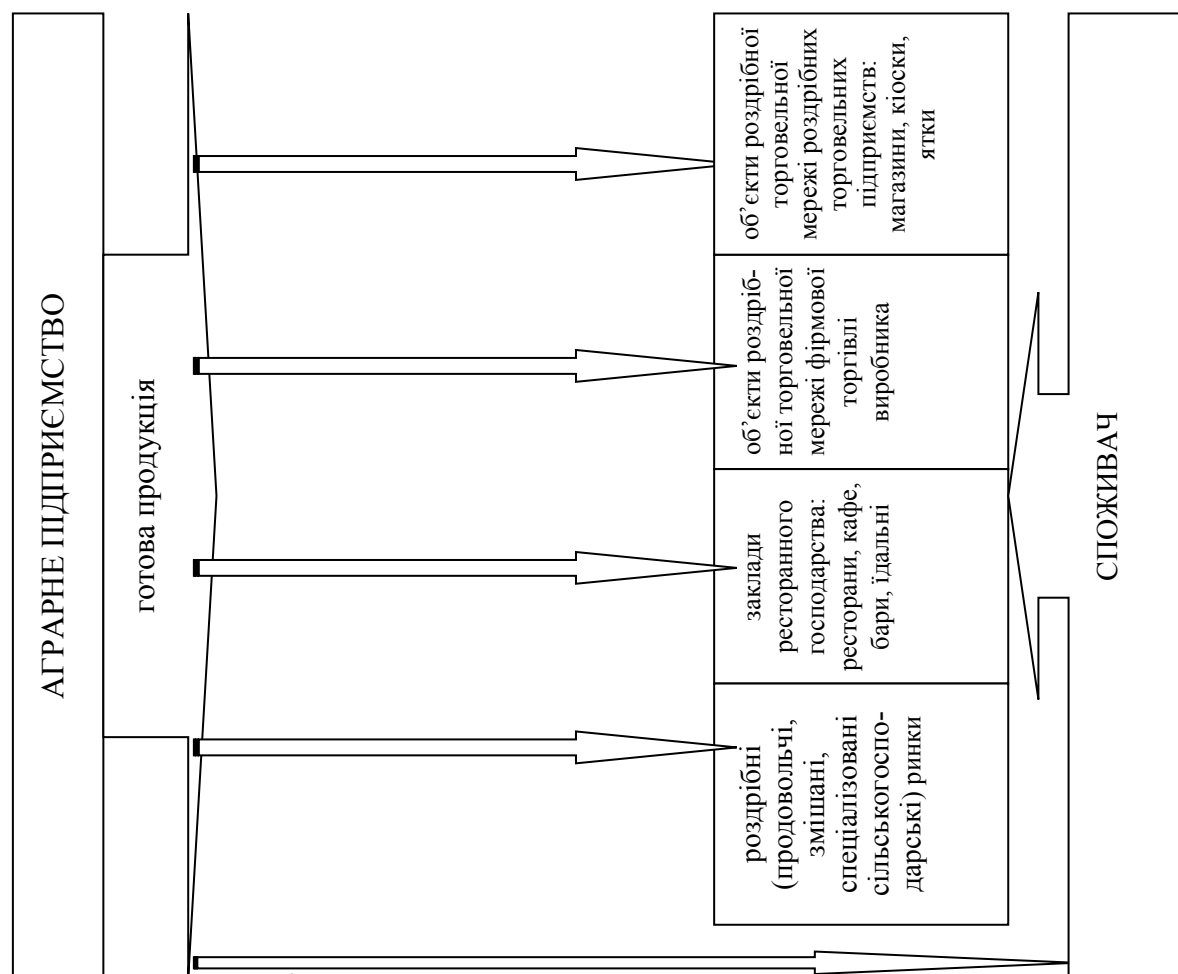

Рис. 1. Принципова схема транзитної форми товароруку сільськогосподарської продукції*.

*Власна розробка автора.

В умовах ринкових відносин транзитна форма товароруку може здійснюватися також за участі так званих комерційних або маркетингових посередників, що залучені виробником або споживачем до процесів комерційного розподілу продукції за схемою опосередкованих господарських зв'язків. Доцільність участі посередників у здійсненні господарських зв'язків з просування продукції аграрних підприємств пояснюється тим, що завдяки цьому сільгоспвиробники звільняються від виконання частини пов'язаних зі збутом продукції функцій. У процесі товароруку учасники цього процесу виконують функції, які можна об'єднати у три групи: комерційні; фізичні; допоміжні.

Оскільки зазначені операції є невід'ємною частиною процесу товароруку і без перерахованих видів діяльності обійтися

неможливо, то їх виконання змушені брати на себе товаровиробники, що призводить до виникнення у них витрат на зберігання, транспортування, продаж продукції, а також необхідності прийняття відповідних ризиків.

Тому залучення комерційних посередників, які беруть на себе значну частину ко-мерційних, логістичних і допоміжних функцій, забезпечуючи для сільгоспвиробників вигоди часу (пов'язані із забезпеченням наявності продукції у продажу саме тоді, коли на неї є попит з боку споживачів), вигоди місця (пов'язані із забезпеченням наявності продукції саме в тому місці, де її бажають придбати чи отримати споживачі) та вигоди права власності (пов'язані із забезпеченням передачі права власності на товар від ви-

робника до споживача через посередника), є економічно вигідним.

Принциповий варіант застосування транзитної схеми товароруку сільськогосподарської продукції за умови залучення комерційних посередників відображений на рис. 2.

У цій схемі участь посередника обмежується лише наданням певних послуг (маркетингових, консалтингових, сервісних тощо). За використання цієї схеми має місце участь різноманітних оптових посередників (оптових торговельних підприємств, оптових закупівельних підприємств, заготконтор тощо) у логістичних за своєю суттю операціях та процесах – зберіганні, сортуванні, упаковуванні, відвантажуванні,

транспортуванні власними транспортними засобами); також можлива схема, за якою до товароруку сільськогосподарської продукції долучаються переробні підприємства, зі складів яких продукція в переробленому вигляді доставляється на ринок. За такою формою товароруку сільськогосподарські підприємства, зокрема, реалізують продукцію підприємствам харчової промисловості в рахунок державного замовлення (за державними або регіональними контрактами); ця ж схема застосовується також під час реалізації м'яса, плодоовочевої та деяких інших видів сільськогосподарської продукції переробним та заготівельно-збутовим підприємствам.

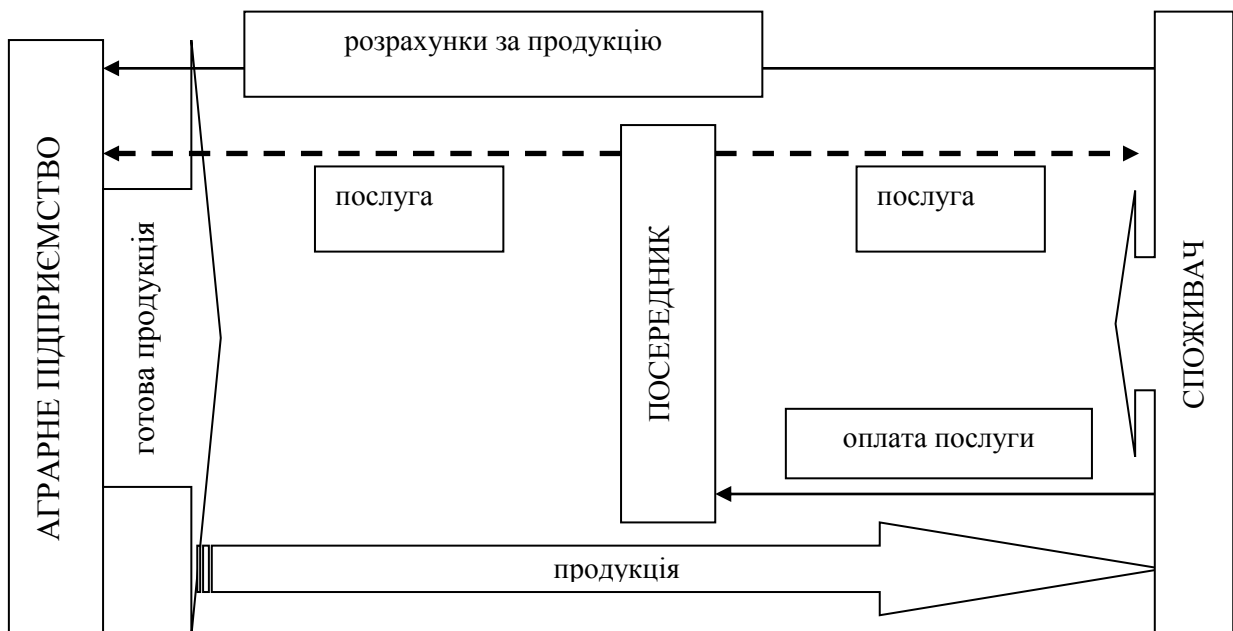

Рис. 2. Принципова схема транзитної форми товароруку сільськогосподарської продукції за участю посередника.*

*Власна розробка автора.

Іншою базовою формою організації товароруку сільгосппродукції є складська, принципова схема якої відображена на рис. 3.

Складська форма товароруку доцільніша (відповідно – застосовується на практиці) у тих випадках, коли необхідно здійснювати реалізацію сільгосппродукції та продуктів її переробки невеликими партіями, а також коли потрібно виконувати її підсортування,

довготривале зберігання, промислову переробку.

Ці вимоги є актуальними, наприклад, для плодоовочевої продукції, що має незначні терміни зберігання у свіжому вигляді і тому потребує термінової реалізації або промислової переробки для забезпечення споживачів у міжсезонний період.

В останньому випадку потрібно забезпечити можливості для зберігання кінцевої

продукції на складах та постачання її в пункти роздрібного продажу.

Висновки. Вивчення стану формування логістичних систем на мікро- та макроекономічному рівнях засвідчило, що в АПК ці процеси характеризуються фрагментарністю й безсистемністю створення суб'єктної,

об'єктної, процесної структури утворених логістичних формувань, недостатньою готовністю аграрних підприємств та їх фахівців до впровадження і використання інструментів логістичного підходу, відсутністю сучасної логістичної інфраструктури ринкового типу.

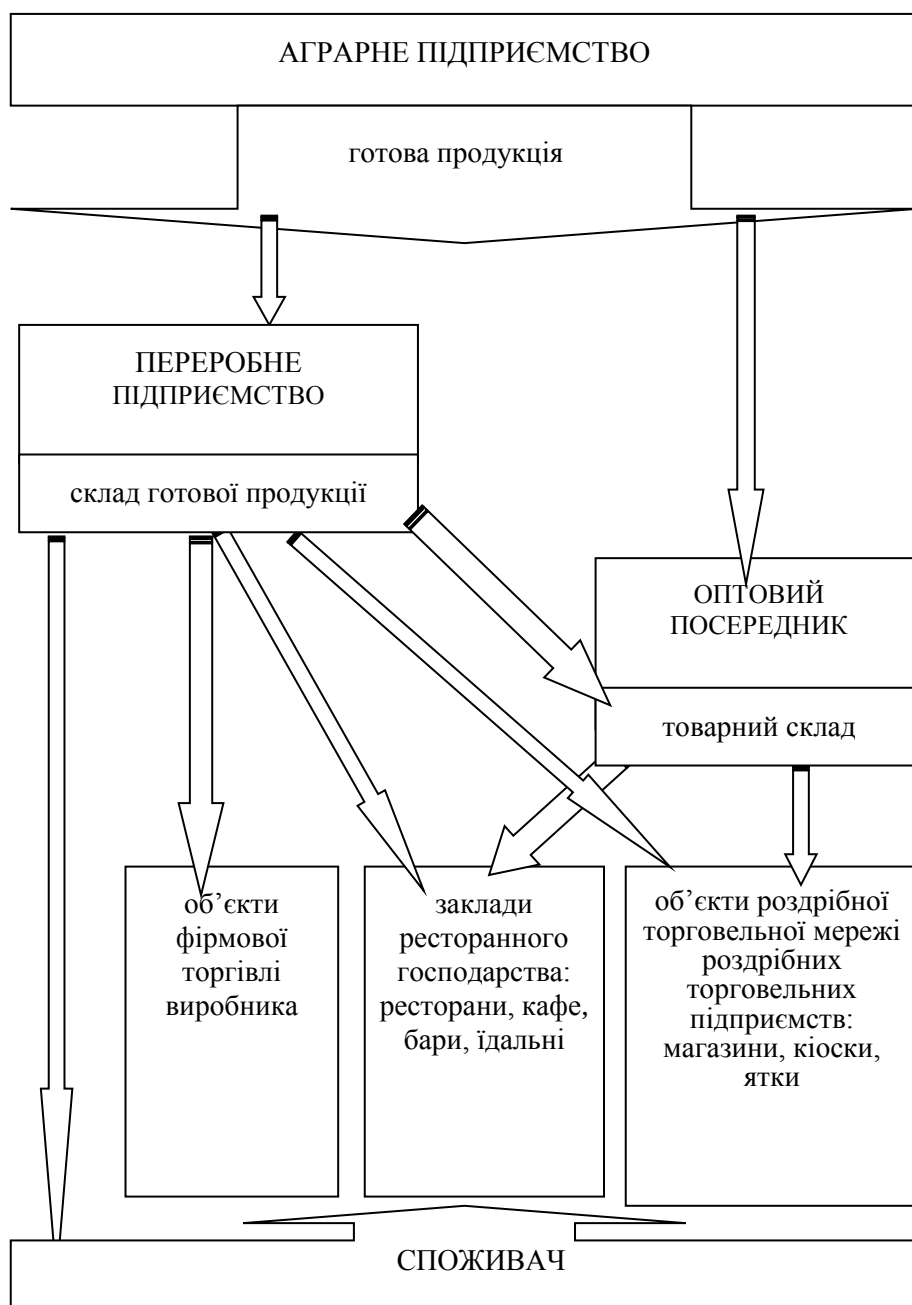

Рис. 3. Принципова схема товароруку сільськогосподарської продукції з елементом зберігання на складі.*

*Власна розробка автора.

Вирішення зазначених проблем і вдосконалення управління логістичною діяльністю підприємств АПК пропонується забезпечувати через використання різноманітних організаційних форм, методів та інструментів логістичного управління, які б забезпечували системну єдність потокових процесів. Запропонований концептуальний підхід до формування організаційної системи товароруху сільськогосподарської продукції дозволяє сучасним управлінцям сектору АПК по-новому підійти до вирішення стратегічного питання збуту сільськогосподарської продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз : монографія / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
2. Гайдуцький П. І. Формування ринкових відносин в агропромисловому комплексі / П. І. Гайдуцький, О. Є. Подолева. – К. : Вища шк., 1994. – 205 с.
3. Майовець Є. Й. Теорія аграрних відносин : навч. посіб. / Є. Й. Майовець. – К. : ЦУЛ, 2005. – 276 с.
4. Струк Н. Особливості впровадження логістики в систему управління підприємств / Н. Струк // Торгівля, комерція, підприємництво : зб. наук. пр. / [ред. кол. Анопій В. В., Дайновський Ю. А., Скибінський С. В. та ін.]. – Львів : Вид-во ЛКА, 2009. – С. 180-184.
5. Струк Н. Система товароруку в логістиці АПК / Н. Струк // Інноваційно-орієнтовані засади максимального використання потенціальних можливостей виробництва в умовах євроінтеграції : матеріали наук.-практ. Інтернет-конф., 14-15 жовтня 2010 р. – Тернопіль : Крок, 2010. – С. 192-194.

